

Posudok habilitačnej práce

Autorka habilitačnej práce: Mgr. PaedDr. Erika Jurišová, PhD.

Názov habilitačnej práce: *Vývinová funkčnosť extrémne nezrelých novorodencov z pohľadu expertného a rodičovského posúdenia v ranom veku.*

Oponent: doc. PhDr. Miloš Šlepecký, CSc., Katedra psychologických vied, Fakulta sociálnych vied a zdravotníctva, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre,

Tematické zameranie habilitačnej práce

Práca je zameraná na popísanie vývinovej funkčnosti ELGA detí z pohľadu expertného vyšetrenia a rodičovského posúdenia v ranom veku.

Formálna stránka habilitačnej práce

Habilitačná práca má 203 strán, obsahuje 21 obrázkov, 40 tabuliek a 31 strán literárnych odkazov zo zahraničnej a domácej literatúry čo poukazuje na dobrý prehľad autorky v problematike.

Obsahová stránka habilitačnej práce

Habilitačná práca sa skladá z teoretickej a výskumnej časti. V teoretickej časti prehľad **vývinovej funkčnosti v rannom veku**, na 3 stranách autorka stručne popisuje vývin dieťaťa a význam vyšetrenia vývinovej funkčnosti. Poukazuje na dva možné trajektórie vývinu, tak na možnosť vývin dobehnúť „catch up“ efekt, ako aj zaostávanie prehľbit' v podobe „kaskádovitého efektu“ čo podčiarkuje význam včasnej diagnostiky.

V časti **prematurita** autorka poskytuje teoretický prehľad o problematike perinatálnej mortality a zdravotných a neuropsychických následkoch prematurity, a poukazuje na fakt, že predčasný pôrod a predčasné narodenie dieťaťa nepredstavuje len problém medicínsky, ale tiež spoločenský a ekonomický.

V časti **etiológia** zdôrazňuje až epidemiológiu predčasných pôrodov a poukazuje na ich možné príčiny. Nasleduje časť **Rizikové faktory a prediktory zdravotných a neurovývinových následkov prematurity**, kde prehľadne udáva najčastejšie príčiny a prediktory na základe údajov z literatúry. Dochádza k záveru, že procesy dozrievania sú vysoko citlivé na patogénne faktory, ako sú homoragické príhody, hypoxicko-ischemické príhody, podvýživa, sepsa a môžu sa ďalej zhoršovať environmentálnymi faktormi, ako je vystavenie stresu dieťaťa počas pobytu na jednotke intenzívnej starostlivosti. Dôsledkom môže byť zvýšené rizikom neurovývinových následkov. V časti **Súvislosti medzi mortalitou, morbiditou a prematuritou** autorka poukazuje na fakt, že sa posúva aj hranica životaschopnosti po predčasnom narodení, čo tiež poukazuje na význam včasného skríningu

pretože štúdie neurovývinových následkov vo včasnom a dlhodobom sledovaní u extrémne nezrelých novorodencov uvádzajú vysokú prevalenciu neurovývinových ťažkostí v ich ranom veku, ako aj v školskom veku, adolescencii a v dospelosti.

Ďalšia časť poukazuje na **Súvislosti medzi mortalitou, morbiditou a prematuritou, a tiež s veľmi nízkou pôrodnou hmotnosťou**, kde je zaujímavé porovnanie medzi SR a ČR, kde si autorka kladie otázku, či to nie je aj v dôsledku rozdielov v dostupnosti včasnej intervencie a stimulácie týchto vývinovo rizikových skupín novorodencov.

Významným prínosom je kapitola, **včasné a dlhodobé neurovývinové následky extrémnej prematurity**, ktorá vychádza zo zdrojov zo všeobecne uznávaných databáz a predstavuje cenné zorientovanie sa autorky v problematike. Dáta udávajú postupne zlepšovanie percenta preživších detí a percenta ich poškodenia, avšak tieto deti sú naďalej vystavené vysokému riziku kognitívnych deficitov. Túto časť práce by bolo vhodné samostatne publikovať. Prínosom práce je tiež časť v ktorej sa autorka zaoberá vplyvom extrémnej prematurity na rodinný systém.

Teoretická časť teda prehľadne podáva dôležité časti popísanej problematiky.

V praktickej časti autorka popisuje dve jej vlastné štúdie. V prvej sa zaoberá **vývinovou funkčnosťou extrémne nezrelých novorodencov z pohľadu expertného posúdenia**. Cieľom bolo zistiť vývinovú funkčnosť ELGA detí vo veku 24. – 36. mesiacov a popísať, ako sa vývinová funkčnosť u týchto vývinovo rizikových detí mení v čase do ich 3. roku života. Autorka zistila, že kognitívna, jazyková a motorická vývinová funkčnosť ELGA detí v jej súbore sa s vekom postupne zlepšovala, avšak v doméne vývinovej funkčnosti jazyka (najmä v expresívnej komunikácii) a hrubej motoriky zistil najvyššiu interindividuálnu variabilitu rastových trajektórií v ranom veku v skupine ELGA detí. Tieto zistenia podporujú aj literárne údaje. Výsledky naznačujú, že vývinová funkčnosť ELGA detí je riziková najmä v oblasti expresívnej komunikácie a hrubej motoriky.

V druhej štúdií autorka skúmala **vývinovú funkčnosť extrémne nezrelých novorodencov z pohľadu rodičovského posúdenia** v ranom veku pomocou skriningového nástroja S-PMV, ktorý bol originálne vytvorený na Slovensku.

Výskumom zistila sme, že vývinová funkčnosť ELGA detí v 9. – 10. mesiaci veku na základe rodičovského posúdenia plnenia vývinových míľnikov sa nachádza v pásme normy; v 15. – 18. mesiaci sa nachádza v hraničnom pásme a v 26. – 35. mesiaci je v pásme rizika. Rodičia ELGA detí v každom vekovom bode referovali o oneskorení vývinu motorický a jazykových schopností svojich detí. Zistila, že rodičia ELGA detí vo výskumnom súbore uvádzali významne viac problémov s kŕmením detí, v sociálnom kontakte dieťaťa s inými deťmi, uvádzali oslabený očný kontakt, väčšiu náladovosť, dráždivosť dieťaťa, ťažkosti so zdieľaním emócií, opätovaní úsmevu, sústredením pri hre, s motorickou koordináciou do troch rokov. Zároveň rodičia detí ELGA v troch rokoch referovali signifikantne vyššiu mieru výskytu prežívania obáv súvisiacich s vývinom ich detí, a to významne v nasledujúcich oblastiach: „že sa dieťa vyvíja inak ako jeho rovesníci, vo vzťahu k ich kvalite zraku, ohľadom rečového, kognitívneho a motorického vývinu“. Zároveň sú ELGA deti z pohľadu rodičov menej zrelé a pripravené na nástup do materskej školy. Za veľmi dôležité zistenie považujem zachytenie autorky že obavy rodičov o vývin svojho dieťaťa sa v porovnaní s FT populáciou vyskytovali signifikantne vo vyššej miere u rodičov

ELGA detí, a to už v 15. – 18. mesiaci (S-PMV10) a v 26. – 35. mesiaci (S-PMV11). Percento rodičovských obáv v poslednom vekovom medzníku bolo až v pásme rizika. Išlo o obavy rodičov o sociálny, jazykový, kognitívny, motorický a perцепčný vývin.

Optimisticky vyznieva výsledok Štúdie 1, ktorý dokladuje, že rastové trajektórie všetkých ELGA detí, vytvorené na základe expertného vyšetrenia prostredníctvom Bayley-III, vykazovali do troch rokov napredovanie, i keď každé dieťa malo individuálnu krivku a tempo. V skupine ELGA detí do 3 rokov autorka identifikovala v oblasti kognície, receptívnej komunikácie a jemnej motoriky dominanciu stabilnej vývinovej trajektórie v pásme normy alebo vzostupnej, tiež označovanej ako rezilientnej vývinovej trajektórie, ktorá poukazuje na prítomnosť tzv. „catch up“ efektu vo vývine ELGA novorodencov. Charakter vývinových trajektórií v doménach expresívnej komunikácie a hrubej motoriky bol prevažne v pásme oneskorenia alebo zostupný, ktorý naopak môže naznačovať prítomnosť tzv. „kaskádovitého“ efektu na vývin kvalitatívne vyšších, komplexnejších schopností v danej oblasti.

Výsledky výskumu tiež poukazujú, že účastníci s nižším gestačným vekom (25 g. t.) vykazovali častejšie difúzne oneskorenie, tzn. naprieč všetkými doménami Bayley-III. ELGA deti ženského pohlavia a deti s každým gestačným týždňom navyše a vyššou pôrodnou hmotnosťou vykazovali častejšie priaznivú vývinovú trajektóriu. Výskumom zistila, že motorika a expresívna komunikácia u ELGA detí sa aj v prípade expertného posúdenia Bayley-III, aj prostredníctvom rodičovského posúdenia skríningom S-PMV ukazuje ako najrizikovejšia z hľadiska vývinových oneskorení a ťažkostí v ranom veku čo považujem za najdôležitejší praktický výskumný záver.

Význam habilitačnej práce presahuje problematiku posudzovania vývinového oneskorenia u ELGA detí. Poukazuje na význam a nutnosť včasnej identifikácie ich vývinového ochorenia zvlášť v porovnaní so situáciou na Slovensku, kde štandardne diagnostické a terapeutické postupy vyžadujú posudzovanie vývinovými škálami a na druhej strane stratifikácia nemocníc nevyžaduje a neráta s prítomnosťou kvalifikovaných psychológov na neonatologických či iných oddeleniach.

Metodické postupy autorky boli adekvátne k dosiahnutému cieľu a autorka je veľmi dobre zorientovaná tak v problematike ako aj v jej štatistickom spracovaní.

Výsledky práce sú prínosné a môžu byť aplikovateľné do praxe preventívnych a intervenčných programov a pri organizovaní a riadení zdravotnej starostlivosti u predčasne narodených detí.

Pripomienky a otázky k práci

K práci nemám zásadnejšie pripomienky, okrem poukázanie na niekoľko preklepov na stranách 20, 85, 117 a 118.

Záverom by som sa opýtal autorky, čo navrhuje, aby sa zlepšilo posúdenie ELGA detí v ambulanciách všeobecných lekárov pre deti a dorast.

Záver

Habilitačná práca Mgr. PaedDr. Eriky Jurišovej, PhD. prináša nové a originálne poznatky o trajektórii vývinu ELGA detí s praktickým využitím. Autorka preukázala schopnosť samostatne vedecky pracovať a formulovať jasné vedecké závery. Konštatujem, že

Mgr. PaedDr. Erika Jurišová, PhD.

„splnila podmienky kladené na habilitačnú prácu“ a

odporúčam habilitačnú prácu k ďalšiemu postupu.

V Nitre 25. 5. 2024

doc. PhDr. Miloš Šlepecký CSc.